

بررسی تنوع ژنتیکی در ژنوتیپهای پسته استان اصفهان

پیرمردیان، محسن

مرکز تحقیقات کشاورزی اصفهان

پسته یکی از محصولات مهم باغبانی در ایران است که از نظر صادرات غیر نفتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. فلات ایران از مراکز پیدایش اولیه پسته اهلی (*P. vera*) می‌باشد یکی از مراکز انتشار اولیه درختان پسته استان اصفهان است. وجود درختان کهنسال و قلمور در مناطق زواره اردستان، برخوار و نائین مویده این مسئله می‌باشد. بر طبق منابع، وجود درختان کهنسال در این نواحی بیانگر استعداد این نقاط برای پرورش درختان پسته است که تاکنون مطالعه جامعی در خصوص ژرم پلاسما موجود در این استان صورت نگرفته است. بر همین اساس این تحقیق در قالب طرح شناسایی و جمع‌آوری ژرم پلاسما پسته کشور در حال اجرا است و تاکنون این ژنوتیپ‌ها در سه منطقه اردستان، برخوار و نائین مورد مطالعه قرار گرفته است.

بدین منظور در مناطق سه گانه زواره (۹ ژنوتیپ) برخوار (۱۰ ژنوتیپ) و نائین (۸ ژنوتیپ) جمعاً ۲۷ ژنوتیپ مورد ارزیابی قرار گرفتند. در مناطق فوق‌الذکر این ژنوتیپها به طور عام به اسامی پسته فندق، بادامی، شمشیری، خنجری و گاهی اوقات کشمش و گنجشکی معروفند. در منطقه نائین این ژنوتیپها دارای اسامی محلی نیز می‌باشند.

در چهار مرحله بازدید از مناطق یاد شده مشخصات گیاه شناسی و مورفولوژیکی اندامهای مختلف درختان و مراحل فنولوژی آنها بر اساس دیسکریپتور IPGRI ثبت گردید و در مجموع در حدود ۹۵ صفت کمی و کیفی مورد ارزیابی قرار گرفت. از جمله این صفات بر روی میوه: درصد خندانی، درصد پوکی، انس، اندازه میوه و زمان باز شدن گل، تا مرحله تمام گل، طول دوره گلدهی، تاریخ شروع رشد سریع جنین، زمان رسیدن میوه، شکاف خوردگی پوست سبزی پسته، وزن پوست سبزی و سخت و مغز پسته، وزن تر و خشک مغز، درجه اتصال میوه به دم میوه و ... را می توان نام برد. نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که: تاریخهای شروع گلدهی و مرحله تمام گل در بین ژنوتیپهای مورد مطالعه دارای دامنه وسیعی است به طوریکه دوره گلدهی در ژنوتیپهای موجود در برخوار بین ۹ تا ۱۵ روز و ژنوتیپهای موجود در زواره ۱۱ تا ۱۸ روز به طول می انجامد. تاریخ رسیدن میوه نیز در بین این ژنوتیپها در هر یک از مناطق به تنهایی بسیار متغیر است. که نشان دهنده پتانسیل ژنتیکی این ژنوتیپها برای استفاده در کارهای اصلاحی می باشد. از داده های حاصل از اندازه گیری صفات کمی نیز چنین دامنه های وسیعی در بین صفات مورد مطالعه در ژنوتیپهای مختلف هر منطقه مشاهده می شود برای مثال درصد خندانی از ۱/۱۴ درصد در ژنوتیپ SHG19 تا ۸۲/۵ درصد در ژنوتیپ SHG31 متغیر است. چنین تغییراتی در سایر صفات از قبیل درصد پوکی و انس پوسته نیز قابل مشاهده است. از علائم مشخصه برخی از ژنوتیپها می توان وجود زائده ای به اندازه یک دانه گندم در قسمت پشتی نوک میوه در ژنوتیپ SHG32، درصد خندانی بسیار پائین (۱/۱۴ درصد) در ژنوتیپ SHG29 و زودرسی ژنوتیپهای SHG31، ZV3، ZV1 را نام برد.